

מומחי מיסוי מגיבים על ענייני דיומא / אורח המדור: ג'קי מצא

תנו הטבות לפנסיה

באין זה סוד, שסוגיית מחירי הדיור היא מן המרכזיות העומות על סדר יומה של הממשלה החדשה. המדינה חייבת להתייחס לנושא זה כאל מטרה אסטרטגית, מתוך ידיעה ברורה שמדובר גם בהוצאה תקציבית. הדרך המשמעותית לטיפול במחירי הדיור, שהיא גם הקצרה והנכונה ביותר לטעמי, היא גם הפשוטה ביותר: להוריד את מחירי הקרקעות.

המדינה היא הבעלים של 97% מקרקעות ישראל, ואין דבר פשוט יותר מאשר להוריד את מחירו של נכס שבבעלותך ואתה מעוניין למכור אותו. גם הדרך המעשית לבצע זאת רחוקה מלהיות מסובכת. במקום למכור את הקרקעות למרבה במחיר, על רשות מקרקעי ישראל להודיע מראש מה יהיה המחיר – רצוי בסביבות 50%-60% מהערכת השמאי – ולקבוע שההתמודדות במכרז תהיה על רכיבים אחרים, כמו למשל: על מספר הדירות להשכרה לטווח ארוך שייבנו על המגרש.

כאן תעלה כמובן מיד השאלה: הרי מימושו של רעיון זה יוריד את הכנסות המדינה ממכירת קרקעות, ומהיכן תבוא החלופה התקציבית? רגע אחרי שהשאלה הזאת תעלה, יהיה מי שיציע לבחון את הטבות המס הניתנות כיום ולראות היכן ניתן לצמצם אותן. העלאת מיסים אינה באה בחשבון, בין היתר משום שבמשק המאוזן על דפלציה וברביית מוניטרית של 0.1%, העלאת מיסים היא הדבר האחרון שהמשק צריך.

ובכן, חזרנו להטבות המס. כאן, לכאורה, יש כר נרחב לפעולה. בשנת 2014 הסתכמו הטבות המס – במיסוי הישיר והעקיף – בסכום של 49.4 מיליארד שקל, שהם 19% מסך המס שנגבה באותה שנה ו-4.5% מהתוצר. הסעיף המשמעותי ביותר באותן

הטבות מס היה אלו שניתנו לשוק ההון – 17.8 מיליארד שקל. וכאשר צוללים לעומק הנתונים מוצאים, כי כמעט כל ההטבות הללו ניתנו לחיסכון הפנסיוני: 10.5 מיליארד שקל בעת ההפקדות, 6.4 מיליארד שקל על הצבירה (אם כי 3.7 מיליארד שקל "חוזרים" בעת המשיכה) ו-4.4 מיליארד שקל לקרנות ההשתלמות (הנכללים בחסכון המעין פנסיוני).

אם כך, הכסף הגדול נמצא בהטבות המס הישיר, וליתר פירוט – בהטבות המס לחיסכון הפנסיוני. לכך ניתן לצרף את העובדה, שמדובר בהטבות שאינן פרוגרסיביות, שכן מטבע הדברים רק מי שעובד יכול לחסוך, ומי שמשתכר יותר – גם חוסך יותר וממילא מקבל יותר הטבות מס. ומכאן, המסקנה שרבים ימהרו להסיק: יש לקצץ את ההטבות הללו.

החיסכון הפנסיוני הוא פצצה מתקתקת

אלא שפגיעה בהטבות המס הפנסיוניות תהיה טעות קשה, שכולנו נשלם עליה מחיר עצום בטווח של 20-10 שנה. אם כבר אנו נדרשים לשאלת היקף הטבות המס בתחום זה, אזי לטעמי יש להגדיל את ההטבות בתחום החיסכון הפנסיוני, כדי לעודד את הציבור לחסוך כמה שיותר, ולמנוע במידת האפשר את המשבר הענק ההולך ומתרגש עלינו.

החיסכון הפנסיוני הוא פצצה מתקתקת, גם אם בניגוד לפצצת הדיור – לא ממש שומעים אותה כרגע. המדינה משקיעה עשרות מיליארדים מדי שנה בהגנה מפני הפצצה שאולי תהיה או לא תהיה לאובי ישראל; אבל הפצצה שבאמת מאיימת עלינו, כמשק וכחברה, נמצאת בתחום הפנסיה.

בעוד פחות משנות דור, יהיו חלקים ניכרים מן הפנסיונרים מצויים במשבר עמוק מאוד. רמת החיים שלהם תרד בצורה משמ-

עותית בתוך יום אחד – היום בו יפרשו מעבודתם. משפחות רבות יצטרפו למעגל של אלו שאינם יכולים לחיות בכבוד. ואין המדובר באוכלוסיות החלשות להן אנו מורגלים, אלא בבני מעמד הביניים שעובדים וצורכים ותורמים למשק.

המחזות הקשים שאנו רואים כיום בכתבות על משפחות החיות מתחת לקו העוני, הם כאין וכאפס לעומת מה שיקרה לחלק ניכר מן הפרושים בעוד שנים לא רבות. וזה לא ייגמר שם. כיום, אם לזוג צעיר יש בעיה לגמור את החודש, הוא יכול במקרים רבים להסתמך על עזרה מההורים. אך כאשר ההורים לא יוכלו לקיים את עצמם, ודאי שלא יוכלו לעזור לילדיהם – וגם הם ייקלעו למצוקה.

יש לפחות עשר סיבות מרכזיות למשבר הפנסיוני שבפתח, וחלק גדול מהן משותפות לכל העולם המפותח (ותודה לשאל אמסט-רדמסקי מ"כלכליסט" על כמה מן הרעיונות אותם פרסם). אלו הן:

1. התפיסה בעבר היתה, שכל אדם עובד 40 שנה עד שהוא יוצא לפנסיה. היום זה לא כך. הכניסה לשוק העבודה נעשית מאוחר יותר, והעבודה לא תמיד רציפה.
2. תוחלת החיים עולה בהתמדה, מה שכמובן מצריך יותר חיסכון ליותר שנים. מדי עשור היא עולה בשנה וחצי, וכיום היא עומדת בישראל על 80 שנה.
3. בניגוד להנחות היסוד, לפיהן כספי הפנסיה כולם ייצברו עד הפרישה, בפועל רבים מושכים כספים לאורך הדרך.
4. רכיבי שכר רבים – בעיקר בשירות המדינה – אינם נכללים בשכר הקובע לפנסיה: אחזקת רכב, טלפון סלולרי, כונוניות ועוד. כך ייווצר פער עצום בין השכר האחרון בזמן העבודה לבין הפנסיה.
5. שיעורי ההיוון מבוססים על 3.75%-4% לשנה, אך בפועל התשואות נמוכות יותר ובצורה משמעותית.
6. דמי הניהול בגופי החיסכון הפנסיוני

רו"ח ומשפטן ג'קי מצא.

צילומים: קולג'ר זולטן, האנס פין ומשה פרידן, לע"מ

כולל ביטוח לאומי) היא 3,500 שקל בחודש, בעוד השכר הממוצע הוא 5,000 שקל בחודש – והפער הזה רק הולך וגדל.

לאור כל זאת, אנו חייבים להגיע למס-קנה ש-17 מיליארדי השקלים המוענ-קים מדי שנה כהטבות מס בתחום החיס-כון הפנסיוני, הם מעט מדי. לא רק שאסור לגעת בהם – צריך גם להגדיל אותם. אחרת, רבבות משפחות יגלו מדי שנה שאינן יכולות לחיות בכבוד אחרי עשרות שנים של עבודה מאומצת.

הטבות המס לבדן אינן הפתרון, והמדינה חייבת לחזור ולהשקיע בתחום זה. הבסיס צריך להיות הגדרה של רשת ביטחון, כך שלכל משפחה יהיה סכום ממנו תוכל לחיות בכבוד כאשר המפרנס או המפרנסים יוצאים לפנסיה. את זה ניתן להשיג בכמה מהלכים.

אג"ח מיועדות וגם ביטוח לאומי לפי המצב

יש לחזור, לפחות ברבדים מסוימים של החיס-כון הפנסיוני, להנפקת אג"ח מיועדות. ומהיכן יבוא המימון עבורן? – מתקציב הביטחון. מספיק קיצוץ של אחוזים בודדים כדי לממן

בדיעבד) – למעשה הביאו לכך שהמדינה משכה במידה רבה את ידיה מתחום החיס-כון הפנסיוני.

התוצאה היא אותו משבר שתיארתי בתחילת הדברים. אין זו תחזית אפוקליפ-טית, אלא תסריט ברור המוסכם על כל העו-סקים בנושא. כבר כיום, הפנסיה הממוצעת

המדינה היא הבעלים של 97% מקרקעות ישראל. במקום למכור את הקרקעות למרבה במחיר, על רשות מקרקעי ישראל להודיע מראש מה יהיה המחיר - רצוי בסביבות 50%-60% מהערכת השמאי - ולקבוע שההתמודדות במכרז תהיה על רכיבים אחרים, כמו למשל: על מספר הדירות להשכרה לטווח ארוך שייבנו על המגרש

עלו בצורה ניכרת מאז יישום המלצות ועדת בכר. אנחנו מתווכחים על מחיר הקוטג', ולא על מאות אלפי שקלים שאנו משלמים לאורך עשרות שנים כדמי ניהול.

7. התספורות המשמעותיות שבו-צעו בשנים האחרונות בשוק ההון פגעו בתשואות, שכן כל גופי הפנסיה השקיעו באותם קונצרנים שנקלעו לקשיים.

8. הילודה יורדת, וכך יש פחות צעירים שיוכלו להחזיק יותר מבוגרים.

9. רמת החיים עולה, וכך נוצר פער בין ההרגלים בשנות העבודה לבין היכולת בשנות הפנסיה.

10. השכר עולה לאורך השנים, אך הפר-שות הפנסיה אינן נעשות בדיעבד וכך גדל הפער בין השכר האחרון לבין החיסכון שהצטבר בגין שכר נמוך יותר.

כבר היום הפנסיה היא רק 70% מהשכר

אין לומר שהמדינה התעלמה מהבעיות, אך הרפורמות שבוצעו לאורך השנים – העלאת גיל הפרישה, הפסקת הנפקת איגרות חוב מיועדות וביטול הפנסיה התקציבית (לא

על הרעיון): אכן, כולנו נשלם כל החיים, אבל לא בהכרח נקבל גמלאות – כשם שאנו משלמים מים לביטוח אבטלה ולביטוח נכות, ומקווים שלא להזדקק להם. מי שיגיע בגיל הפנסיה לסף הכנסה שייקבע – לא יקבל קיצבה; אבל מי שיהיה מתחת לסף הכנסה מסוים – יזכה לקיצבה שתסייע לו לחיות בכבוד את שנות גיל הזהב. ●

הטבות המס

2014

< הטבות המס הישיר: 37.9 מיליארד שקל

< הטבות המס העקיף: 8.5 מיליארד שקל

< ביטוח לאומי - קרנות השתלמות: 1.4 מיליארד שקל

< ביטוח לאומי - קופות גמל: 1.6 מיליארד שקל

< סך הכל: 49.4 מיליארד שקל

< 19% מהגבייה, 4.5% מהתוצר

ההטבות לחיסכון הפנסיוני 2014

< גמל ופנסיה - הפקדה: 10.5 מיליארד שקל

< גמל ופנסיה - צבירה: 6.4 מיליארד שקל

< גמל ופנסיה - משיכה: (3.7 מיליארד שקל)

< קרנות השתלמות: 4.4 מיליארד שקל

< ביטוח לאומי בגין החיסכון: 3 מיליארד שקל

< סך הכל נטו: 20.6 מיליארד שקל

< 41.7% מכלל הטבות המס

יימשכו בגיל הפנסיה, ושמישה מוקדמת יותר תהיה חייבת במס מלא. חשוב לעשות זאת, כדי שהחוסך לא יתבלבל מדי כמה שנים (פעם בשש שנים, ליתר דיוק), יחשוב שנפל בחלקו אוצר ויסע לחו"ל בכספים אלו או יחדש בהם את רכבו; זו אשליה.

אפשרות נוספת היא להקים קרן פנסיה ממלכתית, אשר תשקיע בצורה דומה לקרנות הפנסיה הפרטיות, אך תגבה דמי ניהול נמוכים בהרבה. זה יהיה הרף שייקבע בשוק, וכל אזרח יעשה את החשבון שלו; סביר להניח שהגופים הפרטיים יצטרכו להתיישר בהתאם.

ראוי גם להנהיג מס הכנסה שלילי בתחום הפנסיוני. כיום, מי שאינו משתכר – ממילא אינו חוסך וגם לא נהנה מההטבות. עם זאת, מותר להניח שלחלק ממי שאינם משתכרים, יש מקורות בעזרתם הם מתקיימים. ההצעה שלי: להבטיח להם שאם יפקידו לפנסיה – יקבלו את הטבת המס בעתיד, כאשר יגיעו לסף המס.

ולבסוף: גם על האזרחים לתרום את חלקם. אפשר בהחלט להעלות שוב את גיל הפרישה, גם לנוכח העלייה בתוחלת החיים והשיפור באיכותם וביכולת הגופנית והנפשית להמשיך לעבוד.

ולסיום, ראוי להפוך את הביטוח הלאומי כולו לביטוח ריסק (וכאן תודה לאיתמר לוינ

המחזות הקשים שאנו רואים כיום בכתבות על משפחות החיות מתחת לקו העוני, הם כאין וכאפס לעומת מה שיקרה לחלק ניכר מן הפורשים בעוד שנים לא רבות. וזה לא ייגמר שם. כיום, אם לזוג צעיר יש בעיה לגמור את החודש, הוא יכול במקרים רבים להסתמך על עזרה מההורים. אך כאשר ההורים לא יוכלו לקיים את עצמם, ודאי שלא יוכלו לעזור לילדיהם - וגם הם ייקלעו למצוקה

אג"ח אלו, שכפי שכבר אמרתי – חיוניות לעתידה וחוסנה של החברה הישראלית לא פחות מאשר מערכות הגנה מפני טילים.

את קרנות ההשתלמות יש להפוך לרכיב נוסף בחיסכון הפנסיוני, וזה קל מאוד. די בכך שהטבות המס בגינן יינתנו רק אם הכספים